

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Seramik Anasanat Dalı

SERAMİK SANATINDA KUŞ EVLERİ

ESRA NİHAL SUNGUR

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

SERAMİK SANATINDA KUŞ EVLERİ

ESRA NİHAL SUNGUR

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2024

SERAMİK SANATINDA KUŞ EVLERİ

Danışman: Prof. Dr. Candan TERVİEL

Yazar: Esra Nihal SUNGUR

ÖZ

Tarih boyu insan ve kuş ilişkisi içinde yeri olan “kuş evi” kavramının seramik sanatı ile de daima bir ilişkisi olmuştur. Osmanlı Dönemi’nden başlayarak Türk kültürü içinde önemli bir yere sahip kuş evleri bu çalışma kapsamında seramik malzeme ile yeni ve çağdaş bir anlayışla tasarlanmıştır.

Kuş evlerinin tarihsel geçmişi, ülkemizde ve dünyada nasıl başladığı konularının alan yazın çalışması yanı sıra genel olarak ülkemizde ve dünyada bu konuda yapılan uygulamalar da incelenmiştir.

Seramik malzeme kadar ahşap, plastik, alçı gibi diğer malzemelerden yapılan kuş evlerine de kısaca değinilmiştir.

İki bölümden oluşan bu çalışma; seramik sanatında kuş evlerini incelemek kadar seçilmiş küçük boyutlu kuşlar için kent ölçeğinde kullanılabilir artistik seramik uygulamalar oluşturmaya da yöneliktir. İlk bölümde kuş evlerinin tarihçesine değinilmiş, ikinci bölümde ise bu çalışmayı kaleme alan yazarın kuş evi tasarımlarına ve seramik uygulamalarına yer verilmiştir. Yapılan seramik kuş evlerinde izlenen ana yol *elde şekillendirme ve elektrikli pişirim* esasına dayanmaktadır.

Ayrıca konu küresel iklim sorunlarıyla da ilişkili olup kuş popülasyonunun korunması açısından da önemsenmektedir.

Anahtar sözcükler: Seramik, Seramik Sanatı, Tasarım, Kuş, Kuş Evleri, Çevre.

BIRDDHOUSES IN TURKISH ARCHITECTURE

Advisor: Prof. Dr. Candan TERVIEL

Author: Esra Nihal SUNGUR

ABSTRACT

The “*birdhouse*” concept, which has always been a major component of the human-bird interaction throughout the history, has also been closely related to the ceramic art. Birdhouses have occupied a major space in Turkish culture since the Ottoman Period. Use of ceramic-based material for the birdhouse samples designed within the scope of this dissertation is a new and contemporary approach.

In addition to examination of the literature on the history of birdhouses (i.e., how they came to show up in our country and in the world) the birdhouse construction practices are also examined both in our country and in the world.

Birdhouses made of materials such as wood, plastic, plaster, etc. are also briefly mentioned as well as the ceramic ones.

This dissertation -consisting of two chapters- aims to examine the birdhouses in ceramic art as well as to create city scale artistic ceramic applications for selected small-sized birds. The first chapter is about the history of the birdhouses; the second chapter includes personal birdhouse designs and ceramic applications of the author. The procedure used to produce the ceramic samples is based on *hand-shaping* and *electric cooking*.

The subject matter of this dissertation is also related to the global climate issues and important in terms of maintaining the bird population.

Key words: Ceramics, Ceramic Art, Design, Bird, Birdhouses, Environment.

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın yűrűtűlmesi sırasında desteęini esirgemeyen, bilgi ve deneyimleri ile yol gűsteren, 34 yıl sonra yűksek lisansımı bitirmeme vesile olan tez danıőmanım ve sınıf arkadaőım Prof. Dr. Candan Dizdar Terviel'e; çalıőmanın baőından sonuna kadar katkıları ve verdięi destek için sevgili Asil Mesta'ya; deęerli jűri űyeleri Doç. Dr. Olcay Boratav ve Doç. Dr. Hűseyin Őzelik'e; yűnlendirici ve açıklayıcı katkılarından dolayı Prof. Dr. Zafer Ayaő'a gűnűlden teőekkűr ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
GÖRSELLER DİZİNİ	v
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ANADOLU KUŞ EVLERİ	12
1.1. İSLAMİYET ÖNCESİ KUŞ EVLERİ	12
1.2. İSLÂM DÜNYASIYLA BAĞLANTI	13
1.3. CUMHURİYET ÖNCESİ KUŞ EVLERİ	13
1.3.1. SELÇUKLU DÖNEMİ	13
1.3.2. OSMANLI DÖNEMİ	15
1.4. GÜNÜMÜZ KUŞ EVLERİ	17
1.5. TÜRK SERAMİK SANATÇILARININ KUŞ EVİ ÇALIŞMALARI	19
1.5.1. MENEMEN BELEDİYESİ KUŞ EVİ YARIŞMASI (2023) ÖRNEKLER ..	22
2. BÖLÜM: SERAMİK KUŞ EVİ UYGULAMALARI	24
2.1. SERAMİK MALZEMENİN SEÇİLME NEDENLERİ	34
2.2. ELE ALINAN KUŞ TÜRLERİ	34
2.2.1. BAŞTANKARA	35
2.2.1. ÇALIKUŞU	42
2.2.1. TERZİKUŞU	51
2.2.1. KIRLANGIÇ	64
SONUÇ	69
KAYNAKÇA	71
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	73
ETİK BEYANI	74
YÜKSEK LİSANS ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	75
MASTER'S THESIS REPORT ORIGINALITY REPORT	76

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Salih Acar. Kuşlar serisinden bir örnek	4
Görsel 2. Kuzgun Acar. Kuşlar heykeli	5
Görsel 3. Sihirli Flüt'ün orijinal librettosunun kapağı	6
Görsel 4. Denizli Akhan portalindeki kuş figürleri	7
Görsel 5. Sabiha Bozcalı. Grafik Tasarım Çalışması	8
Görsel 6. Yenilebilir kuş yuvaları	9
Görsel 7-a. Hamiye Çolakoğlu. Derman Çeşmesi-1	10
Görsel 7-b. Hamiye Çolakoğlu. Derman Çeşmesi-2	11
Görsel 8. Tokat, Ulucami, Selçuklu dönemi kuş evi	14
Görsel 9. İstanbul, Beyoğlu, Taksim Maksemi, Osmanlı dönemi kuş evi	16
Görsel 10. İstanbul, Üsküdar, Büyük Selimiye Camii, Osmanlı dönemi kuş evi....	16
Görsel 11. Ankara, Çankaya, Tunalı Hilmi Caddesi, bir kafede hasır kuş evi	17
Görsel 12. Ankara, Çankaya, Dikmen Vadisi Parkı'ndaki ahşap bir kuş evi.....	18
Görsel 13-a. Füreya Koral. Kuş Evi.....	19
Görsel 13-b. Füreya Koral - Seramik Kuş Evleri Sergisinden bir kare.....	20
Görsel 14. Cihat Burak. Kuş Evi.....	20
Görsel 15. Deniz Onur Erman. Kırmızı Çatılı Kuş Evi	21
Görsel 16. Candan Dizdar Terviel. Kuş evi çalışması	21
Görsel 17-a. Menemen Belediyesi Seramik Kuş Evi Yarışması 1. Ödülü	22
Görsel 17-b. Menemen Belediyesi Seramik Kuş Evi Yarışması 2. Ödülü	23
Görsel 17-c. Menemen Belediyesi Seramik Kuş Evi Yarışması 3. Ödülü	23
Görsel 18-a. Çalışırken-1: Bisküvi Çalışması	24
Görsel 18-b. Pişmemiş Bisküvi Ürünler-1	25
Görsel 18-c. Pişmemiş Bisküvi Ürünler-2	26
Görsel 18-d. 900°de Pişirilmiş Bisküvi Ürünler	27
Görsel 19-a. Çalışırken-2: Sırlama Çalışması	28
Görsel 19-b. Çalışırken-3: Sırlama Çalışması	29
Görsel 19-c. Sırlı Ürünler (Sır Pişirmesi Uygulanmamış)	30
Görsel 19-d. 1050°de Pişirilmiş Sırlı Ürünler	31
Görsel 19-e. Sırlı Ürünler (Sır Pişirmesi Uygulanmamış)	31
Görsel 20. Ürünlerin Son Hali (Yüksek Lisans Tez Savunması öncesi).....	32
Görsel 21. Yüksek Lisans Tez Savunmasından bir görüntü	33

Görsel 22. Baştankara	35
Görsel 22-a1. Baştankara yuva uygulaması (Bisküvi)	36
Görsel 22-a2. Baştankara yuva uygulaması (Mat Sır)	37
Görsel 22-a3. Baştankara yuva uygulaması (Pişmiş Son Ürün)	38
Görsel 22-b1. Baştankara yemlik uygulaması (Bisküvi)	39
Görsel 22-b2. Baştankara yemlik uygulaması (Mat Sır)	39
Görsel 22-b3. Baştankara yemlik uygulaması (Pişmiş Son Ürün)	40
Görsel 22-c1. Baştankara suluk uygulaması (Bisküvi)	40
Görsel 22-c2. Baştankara suluk uygulaması (Mat Sır)	41
Görsel 22-c3. Baştankara suluk uygulaması (Pişmiş Son Ürün)	41
Görsel 23. Çalikuşu	42
Görsel 23-a1. Çalikuşu yuva uygulaması-1 (Bisküvi)	43
Görsel 23-a2. Çalikuşu yuva uygulaması-1 (Mat Sır)	44
Görsel 23-a3. Çalikuşu yuva uygulaması-1 (Pişmiş Son Ürün)	45
Görsel 23-b1. Çalikuşu yuva uygulaması-2 (Bisküvi)	46
Görsel 23-b2. Çalikuşu yuva uygulaması-2 (Mat Sır)	46
Görsel 23-b3. Çalikuşu yuva uygulaması-2 (Pişmiş Son Ürün)	47
Görsel 23-c1. Çalikuşu yuva uygulaması-3 (Bisküvi)	47
Görsel 23-c2. Çalikuşu yuva uygulaması-3 (Mat Sır)	48
Görsel 23-c3. Çalikuşu yuva uygulaması-3 (Pişmiş Son Ürün)	48
Görsel 23-d1. Çalikuşu yemlik uygulaması (Bisküvi)	49
Görsel 23-d2. Çalikuşu yemlik uygulaması (Mat Sır)	49
Görsel 23-d3. Çalikuşu yemlik uygulaması (Pişmiş Son Ürün)	50
Görsel 24. Terzikuşu	51
Görsel 24-a1. Terzikuşu yuva uygulaması-1 (Bisküvi)	52
Görsel 24-a2. Terzikuşu yuva uygulaması-1 (Mat Sır)	52
Görsel 24-a3. Terzikuşu yuva uygulaması-1 (Pişmiş Son Ürün)	53
Görsel 24-b1. Terzikuşu yuva uygulaması-2 (Bisküvi)	53
Görsel 24-b2. Terzikuşu yuva uygulaması-2 (Mat Sır)	54
Görsel 24-b3. Terzikuşu yuva uygulaması-2 (Pişmiş Son Ürün)	54
Görsel 24-c1. Terzikuşu yuva uygulaması-3 (Bisküvi)	55
Görsel 24-c2. Terzikuşu yuva uygulaması-3 (Mat Sır)	56
Görsel 24-c3. Terzikuşu yuva uygulaması-3 (Pişmiş Son Ürün)	56
Görsel 24-d1. Terzikuşu yuva uygulaması-4 (Bisküvi)	57

Görsel 24-d2. Terzikuşu yuva uygulaması-4 (Mat Sır)	57
Görsel 24-d3. Terzikuşu yuva uygulaması-4 (Pişmiş Son Ürün)	58
Görsel 24-e1. Terzikuşu yuva uygulaması-5 (Bisküvi)	59
Görsel 24-e2. Terzikuşu yuva uygulaması-5 (Mat Sır)	59
Görsel 24-e3. Terzikuşu yuva uygulaması-5 (Pişmiş Son Ürün)	60
Görsel 24-f1. 24-c, 24-d ve 24-e ürünlerinin esin kaynağı	60
Görsel 24-f2. Sarımsak sıkacağı (24-c, 24-d ve 24-e)	61
Görsel 24-g1. Terzikuşu suluk uygulaması (Bisküvi)	62
Görsel 24-g2. Terzikuşu suluk uygulaması (Mat Sır)	62
Görsel 24-g3. Terzikuşu suluk uygulaması (Pişmiş Son Ürün)	63
Görsel 25. Kırlangıç	64
Görsel 25-a1. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Bisküvi)	65
Görsel 25-a2. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Mat Sır)	65
Görsel 25-a3. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Mat Sır Üstü Şeffaf Sır)	66
Görsel 25-a4. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Pişmiş Son Ürün)	66
Görsel 25-b1. Kırlangıç yuva uygulaması-2 (Bisküvi)	67
Görsel 25-b2. Kırlangıç yuva uygulaması-2 (Mat Sır)	67
Görsel 25-b3. Kırlangıç yuva uygulaması-2 (Pişmiş Son Ürün)	68

GİRİŞ

Sanat ve estetik, insanlığın tarih boyunca üzerinde düşündüğü ve keşfettiği kavramlar olmuştur.

Sanat, insanın duygu, düşünce ve hayallerini çeşitli şekillerde yorumlayarak aktarma biçimidir. Sanat çeşitli alanlarda kendini gösterir: bunlar; görsel sanatlar, edebi sanatlar ve müzik gibi alanlardır.

Sanat eserleri, sanatçının duygularını, düşüncelerini, hayal gücünü ve deneyimlerini aktarır. Sanat, tarih boyunca insanların hayatlarını zenginleştiren ve derinleştiren bir yol olmuştur.

Bir felsefe disiplini olarak estetik, güzelin anlamı ve doğasına yönelik bir araştırmadır. Güzelin anlamı ve deneyimi insanın dünya ile ilişki kurma tarzlarından biri olarak ele alınır (Hoşgör, 2022).

Sanat ve estetik birbirini tamamlamaktadır. Sanat, estetik deneyimi zenginleştirip derinleştirirken, estetik deneyimler de sanatın anlamını ve önemini vurgular. Bu nedenle sanat ve estetik, insan deneyimini daha anlamlı hale getiren ve yaşamı daha zengin kılan önemli kavramlardır.

İnsanoğlu yerleşik hayata geçtiği andan itibaren evcil hayvanlarla ve en çok da farklı türde kuşlarla irtibat halinde olmuştur. İnsanlar tarih boyunca kuşları sadece avlamamış, onlara özgürlük ve zafer gibi çeşitli anlamlar da yüklemişlerdir. Neolitik çağdan günümüze kadar kuşlar ve kuş evleri insanlar için özel bir yere sahiptir.

Kuşlar sanatın pek çok alanına konu olmuş ve estetik anlamda da ilgi çekmiştir.

Kuşlar, genellikle muhteşem renkler, desenler ve dikkat çekici fiziksel özelliklerle donatılmışlardır. Örneğin, papağanlar, muhabbet kuşları gibi çok renkli kuşlar göz alıcı tüy renkleri ile estetik açıdan çok çekicidirler. Bu özelliklerini ise karşı cinse karşı kullanırlar.

Kuşların uçuşları, estetik deneyimin bir parçası olarak kabul edilir. Kuşların zarif hareketleri, izleyenlere güzellik ve özgürlük hissi verir. Bazı kuş türlerinin senkronize uçuşlar havada yaptıkları akrobatik hareketler de estetik bir zevk sunar.

Kuşlar, melodik sesleriyle tanınır. Şarkıcı kuşlar olarak bilinen türler, güzel melodi ve sesler üreterek çevresine estetik bir deneyim sunarlar. Kuş sesleri, doğal ortamın güzelliğini ve çeşitliliğini vurgular.

Kuşların yuva yapma davranışları, estetik açıdan dikkate değerdir. Bazı kuş türleri, ince işlenmiş malzemeler kullanarak karmaşık ve dikkat çekici yuvalar yaparlar. Bu yuvalar, kuşların zanaatkârlıklarını ve doğal estetik anlayışlarını yansıtır. Kuş evlerine yuvalanan kuşlar genelde göç etmeyen küçük kuşlardır.

Kuşlar, doğal yaşam alanlarını zenginleştiren ve güzelleştiren önemli unsurlardır. Kuşların doğadaki varlığı ekolojik ve çevresel dengeyi korur.

Bu noktalar, kuşların estetik açıdan insan deneyimine önemli katkılar sağladığını gösterir. Kuşlar, doğal güzelliklerin, özgürlüğün, doğal denge ve uyumun sembolü olarak kabul edilirler.

Yeryüzünde uzun bir geçmişe sahip olan kuşlar tarih boyunca insanlar ile çok yönlü bir ilişkiye sahip olmuştur.

Kuşların insanlar için taşıdığı anlam farklı zaman ve toplumlarda bilimsel ve sanatsal çalışmalara yansımış, daima insan yaşamı için önemli olmuştur (Erman, 2009, s.1).

Pek çok kültürde ve toplumda kutsal sayılan kuşlar aynı zamanda uğur getiren varlıklar olarak görülmüş ve korunmuştur. Genellikle haberci olduklarına ve müjdeli haber getireceklerine inanılır. Örneğin Türk kahve falında görülen kuş tasviri iyi ve müjdeli bir haberle yorumlanır.

Malik Aksel şöyle yazar:

“Güvercinlerin, kumruların cami ve şadırvan etrafında, sundurmalarda *hu hu* diye dem çekip baş eğmeleri halk arasında Tanrı'nın adını zikretmeleri, anmaları manasına geldiğinden kutsallıklarına inanılır, bunların avlanmaları günah sayılırdı” (Aksel, 1968, s. 4722).

Lemi Ş. Meray'e göre ise;

“Kur'an'da güvercin ve serçenin İslamiyet'in yayılışı sırasında Hz. Muhammed'e bazı olaylarda yardımcı olduklarının yazılmış olması bu kuşların Türklerce de kutsal ve dokunulmaz yaratıklar olarak kabul edilmesini

gerektirmiştir” (Merey, 1968, s. 606).

Serçe ve güvercin özellikle kutsal kabul edilmektedir. Kuşların insanlarda olmayan uçuş yetileri ve yeryüzüne yukarıdan bakabilme becerileri daima insanın en çok ilgisini çeken konulardan biri olmuştur. Sırf bu nedenle kendi başına uçabilmeyi ve gökyüzünde süzülmeyi arzu eden insan, bugünün uçak mühendisliği alanındaki birikim ve gelişime bu ilgi sayesinde ulaşabilmiştir.

Yaşanılan âlemden uçarak yükselmek, gök Tanrı'ya ulaşabilmek, yer ile gök arasında serbestçe dolaşabilmek ilahi bir vasıftı. Bu yüzden kuşlara korku ile karışık bir saygı ve sevgi duyulurdu (Göksoy, 1976, s. 13).

Lady Montagu şöyle anlatıyor güvercin ve leylekleri;

“Burada masumiyetlerinden dolayı güvercinlere dindarca bir hürmet besliyorlar. Bu yüzden adetleri gün geçtikçe artıyor. Leyleklere de aynı saygı gösteriliyor. Çünkü bunların her kış Mekke'ye ziyarete gittiklerine inanıyorlar. Velhasıl bunlar Türk İmparatorluğu'nun en bahtiyar teb'ası” (Montagu, 1973, s. 70-71).

Türklerin İslam öncesi çağlardan beri diğer hayvanlar arasında bilhassa kuşlara karşı özel bir ilgi gösterdikleri bilinmektedir.

Totemizm, Şamanizm, Maniheizm, Budizm gibi eski dinlerden sonra İslamiyet'in Türklerce kabul edilmesiyle bu eski düşünce ve inançlar tamamen terk edilmemiş, unutulmamıştır (Göksoy, 1976, s. 13).

Kuşlar, tarih boyunca sanatın önemli bir konusu olmuş, birçok sanat dalında ve eserinde temel bir motif olarak kullanılmışlardır. Kuşlar, resim sanatında sıkça kullanılan bir motif olmuştur. Özellikle doğa resmi yapan ressamlar kuş figürlerini sıkça kullanmışlardır. Türkiye'den bir örnek verilecek olursa, *kuş ressamı* olarak da bilinen Salih Acar, göçmen kuşların yaşamlarını ve göç yollarını incelemiş, yaptığı resimlerde incelediği kuşları tek tek ya da gruplar halinde betimlemiştir.

Görsel 1. Salih Acar. *Kuşlar* serisinden bir örnek.
1997, Mukavva üzerine karışık teknik, 55x43 cm.

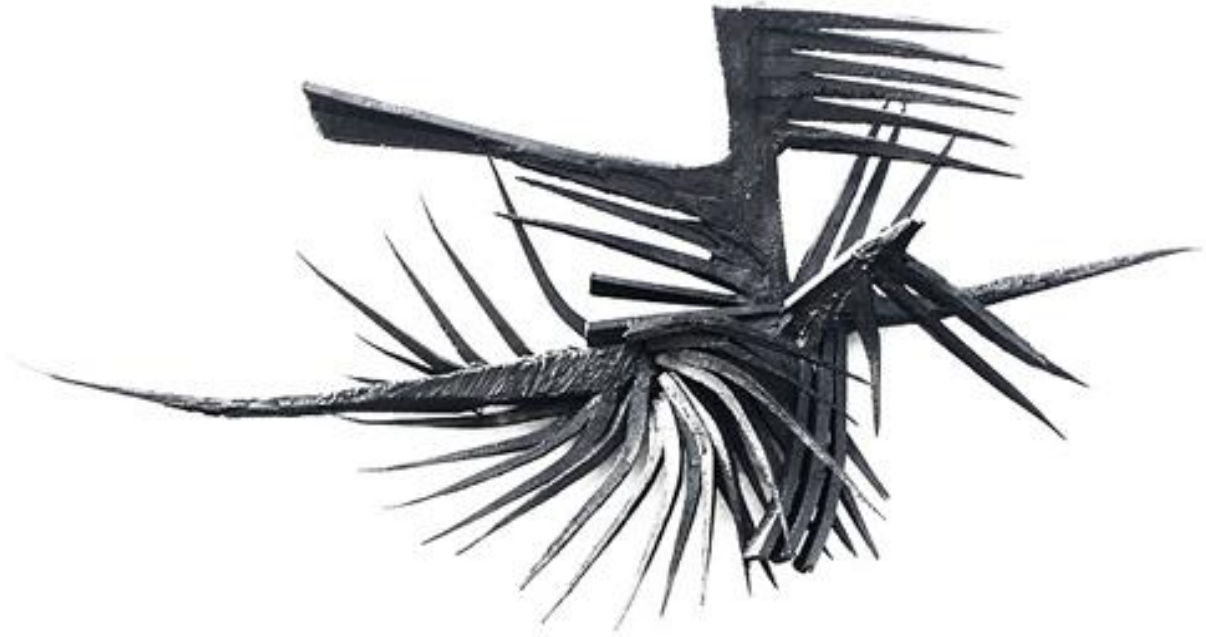
Artam Antik A.Ş. Müzayede

<https://artam.com/muzayede/327-online-muzayede/salih-acar-1927-2001-kuslar>

21.07.2024

Kuşlar heykel sanatında da sıkça tasvir edilmiştir. Antik Yunan ve Roma dönemlerinden günümüze, kuş motifleri heykelerde yaygın olarak kullanılmıştır. Özellikle kuğu, kartal ve atmaca gibi kuşlar, heykel sanatında sıkça görülen figürlerdir.

Örneğin, demir, çivi, tel ve ahşap gibi malzemeler kullanarak gerçekleştirdiği yapıtlarıyla tanınan Kuzgun Acar'ın soyut kompozisyonu olan *Kuşlar* heykeli, 1967 yılında İstanbul Manifaturacılar Çarşısı 1. Blok dış cephesine yerleştirilmiştir. 2013 yılında (46 yıl sonra) restorasyon ve koruma çalışması yapılmak üzere indirilen heykel 3 yıllık çalışmanın sonunda (20 Kasım 2016) tekrar yerine yerleştirilmiştir.

Görsel 2. Kuzgun Acar. *Kuşlar* heykeli.
1966-67, Metal malzemedeki soyut çalışma.
Mimarizm Mimarlık ve Yayın Platformu

https://www.mimarizm.com/etkinlikler/sergiler/kuzgun-acar-bir-restorasyonun-oykusu_125223
21.07.2024

Kuş sesleri, kuş figürleri müzikal kompozisyonlarda kullanılabilir; operalarda ve tiyatro oyunlarında kuş karakterleri ve figürleri sıkça karşımıza çıkar. Bunların arasında en popüler olanlarından biri *Mozart*'ın *Sihirli Flüt* operasındaki *Papageno* karakteridir. *Papageno* karakteri, gece kraliçesi için kuş yakalayan bir avcıdır; Bu rolü canlandıran opera şarkıcıları geleneksel olarak kuş kılığına sokulurlar.

Aşağıdaki örnekte *Sihirli Flüt*'ün orijinal librettosunun kapağı görülmektedir. Kapak sayfasındaki bu tasvirde, eserin libretto yazarı *Emanuel Schikaneder* görülmektedir. Libretto yazarlığının yanı sıra aynı zamanda bir bariton olan *Schikaneder* prömiyerde *Papageno* rolünü canlandırmıştır.

Görsel 3. *Sihirli Flüt*'ün orijinal librettosunun kapağı. 1791, Libretto kapağında *Ignaz Alberti*'nin gravürü çalışmasından yapılan baskı görülmektedir https://en.wikipedia.org/wiki/The_Magic_Flute
21.07.2024

Kuşlar, mimari süslemelerde de sıkça kullanılan bir motif olmuştur. Eski çağlardan beri, sarayların, tapınakların ve diğer önemli yapıların süslemelerinde kuş motifleri

sıkça görülür.

Mimaride Kuş Kabartmaları: Tek ve çift olarak kullanılan kuş veya kartal kabartmaları oldukça yaygındır. Önemli örnekleri şöylece sıralayabiliriz: Konya Kalesi'nden İnce Minareli Medrese Müzesi'ne getirilen bir taş üzerinde iki kartal (1220 civarı), Denizli Akhan'ın portalinde¹ iki kuş (1253), Diyarbakır'dan İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi' ne getirilen bir taş üzerinde sırt sırta iki kartal (12. yüzyıl), Kayseri Karatay Han'ın avlu portalinde iki kuş (1240), Tercan Mama Hatun Türbesi portaline gizlenmiş tek kuş (13. yüzyıl), Niğde Sungur Bey Camii doğu portalinde gizlenmiş tek kuş ,1335 (Öney, 1992, s. 42)².

Görsel 4. Denizli Akhan portalindeki kuş figürleri. 1253,
Sanat tarihçisi *Habibe Bektaşoğlu*'nun twitter [yeni adıyla X] paylaşımından alınmıştır
<https://x.com/tasvirsanatları/status/989902127580499969?lang=en>
21.07.2024

¹ Akhan, Denizli'nin Pamukkale ilçesine bağlı bir mahalledir. "Portal" sözcüğüyle muhtemelen Denizli'nin bu mahallesinde bulunan girişi kapısı kastedilmektedir.

² Alıntı aşağıdaki kaynaktan aktarılmıştır:
Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 2020 (S.22) c.8 / s.153-169
Türk Mimari Süslemesinde Natüralist Kuşlar
Doç. Dr. Şenay ALSAN / Ayşe SEZAVER

20.yy'dan sonra pop lerleŒmeye baŒlayan grafik tasarım ve illüstrasyon sanatında da kuŒlar sıklıca kullanılan bir tema olmaya devam etmektedir. Posterler, kitap kapakları, kartpostallar ve diğer grafik tasarım ürünlerinde sıklıca kuŒ temalı tasarımlar görmek mümkündür.

Grafik Tasarımcıları Meslek KuruluŒu Derneği'nin (GMK) web sayfasındaki bir makalede Sabiha Bozcalı'nın Türkiye'nin ilk kadın grafik tasarımcısı ve illüstratörü olduğu belirtilmektedir. Söz konusu makalede Bozcalı'nın Yapı Kredi Bankası için yaptığı bir grafik tasarım alıŒması da yer almaktadır.

Görsel 5. Sabiha Bozcalı. Grafik Tasarım alıŒması.1953,
İzmir Fuarı'ndaki Yapı ve Kredi Bankası AfiŒi
<https://gmk.org.tr/haberler/turkiye-den/ben-turkiyenin-ilk-kadin-illustratoruydum>
21.07.2024

Kuş yuvaları, nadir bir kullanım olmakla beraber, aşçılık sanatında da kendilerine bir köşe kapmışlardır.

Yenilebilir kuş yuvaları, insanların tükettiği en pahalı hayvansal ürünler arasındadır. Kırlangıç türü kuşların salyalarıyla yaptıkları bu kuş yuvaları doğal ortamlarından elde edilebildiği gibi kuş çiftliklerinde de hasat edilebilir. Kuşun türüne göre elde edilen yuvanın rengi ve şekli değişkenlik gösterebilir. Genellikle beyaz renkli olan yuvalar zaman zaman kırmızı da olabilmektedir. Uzakdoğu mutfağında 400 yıldan uzun süredir genellikle çorba olarak tüketilen kuş yuvalarının cilt sağlığına iyi geldiğine inanılmaktadır (Maierbrugger, 2013)³.

Aşağıdaki görselde üç değişik renkte kuş yuvası görülmektedir.

Görsel 6. Yenilebilir kuş yuvaları.

<https://www.goldennest.com/blogs/news/what-is-a-blood-bird-s-nest>
21.07.2024

³ Alıntı (https://en.m.wikipedia.org/wiki/Edible_bird%27s_nest) linkinden aktarılmıştır.

Bu tez çalışmasının ikinci bölümünde ele alındığı üzere seramik alanında da kuş motifleri sıkça ele alınmaktadır. Bu konuda Türk seramik sanatının duayeni, aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi Seramik ve Cam Anasanat Dalı kurucusu Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu'nun çalışmaları da vardır. Aşağıda sanatçının "*Derman Çeşmesi*" adını verdiği yekpare seramik çalışması görülmektedir. Görselin alındığı Anadolu Ajansının web sitesindeki makalede belirtildiğine göre Hamiye Çolakoğlu, çeşmeye genç yaşta kaybettiği kardeşi Derman Çolakoğlu'nun adını vermiştir. Kuş ve çiçek motifleriyle süslü çeşmenin üzerinde bulunan, "*Sevgi tüm güzelliklerin kaynağı*" yazısı ve Hacettepe Üniversitesi'nin sembolü olan geyik motifi ayrıca dikkatleri çekmektedir. İlk bakışta simetrik bir çalışma gibi dursa da yüzeydeki desenlerde asimetri hakimdir. Farklı çerçevelere yerleştirilen kuş figürleri, stilize çiçek motifleri ve Hacettepe Üniversitesi logosu dengeli bir asimetri teşkil etmektedir.

Görsel 7-a. Hamiye Çolakoğlu. *Derman Çeşmesi-1*.1986,
Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Girişi

Görsel, Anadolu Ajansının web sayfasındaki 26 Şubat 2020 tarihli makaleden alınmıştır.
<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/seramik-sanatının-duayeni-hamiye-colakoglunun-adi-muzede-yasayacak/1745696>

21.07.2024

Görsel 7-b. Hamiye Çolakoğlu. *Derman Çeşmesi-2*.1986, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Girişi Candan Dizdar Terviel ve Esra Nihal Sungur Görsel, bu çalışmanın yazarının fotoğraf albümünden alınmıştır.

Bu örnekler, kuşların, sanatın farklı alanlarında önemli bir konu olarak ele alındığını göstermektedirler. Kuşlar, sanatçılar için ilham kaynağı olmuş ve birçok farklı sanat eserine ilham vermiştir.

Kuş figürü her toplumda çeşitli halk hikâyeleri, masallar, mitolojik kahramanlar ve efsanelerde sembolik anlamlar taşımaktadır. Ayrıca kuş figürü farklı zamanlarda ve sanat dallarında bazen konu olarak, bazen plastik eleman, stilize bir şekil, soyutlama veya anlık bir görüntü biçiminde yapılarak sürekliliğini kaybetmemiştir. Sanatın her alanında önemli bir yer bulmuştur (Erman, 2014, s. 307).

İnsanlık tarihi boyunca kuşlara olan bu ilgi, onları hayatta tutmak, daha güvenli ve rahat yaşayabilmelerini sağlamak amacıyla yeni fikirlere dönüşmüştür.

Bunun sonucunda insanlar kendileri için yaşama mekânlarını kurarken buna kuşları da dâhil edecek şekilde yapılar tasarlayıp geliştirerek bahçe ve evlerinde özel bölümler ayırmışlardır (Erman, 2009, s. 25-26).

1. BÖLÜM: ANADOLU KUŞ EVLERİ

Çatalhöyük yerleşiminde M.Ö. 7000-6000 yıllarından kalma, kilden yapılmış kuş evlerine benzeyen pişmiş toprak figürleri bulunmuştur. Bu figürlerin kuşların yuvalarını temsil ettiği veya kuş evleri olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Antik Yunan ve Romalılar da kuş evleri yapıyorlardı. Bazı Yunan ve Roma kuş evleri, insan evlerinin minyatür kopyaları gibi detaylı bir şekilde tasarlanmıştı.

1.1. İSLÂMİYET ÖNCESİ KUŞ EVLERİ⁴

İslâmiyet öncesi kuş evleri, insanlığın kuşlarla olan uzun ve karmaşık ilişkisinin bir kanıtıdır; ancak bu dönemle ilgili günümüze ulaşan çok fazla örnek yoktur.

İslâmiyet öncesi dönemlerde kuş evleri birçok medeniyetlerde farklı anlamlar ve işlevler yüklenerek inşa edilmişlerdir. Bu yapılar sadece kuşlara barınak sağlamakla kalmayıp aynı zamanda o toplumların inanç sistemleri, sanat anlayışları ve doğa ile ilişkileri hakkında önemli ipuçları sunar.

Şaman inançlarında kuşlar, ruhların dünyası ile iletişimi sağlayan kutsal varlıklar olarak görülürdü: kuş evleri, şaman ritüellerinde önemli bir yer tutar ve ruhları davet etmek için kullanılırlardı.

Eski Mısır'da kuşlar tanrılarla ilişkilendirilir ve mumyalanarak mezarlara konulurdu. Kuş evleri ise, bu inanç sisteminin bir yansıması olarak, ölümlerin ruhlarına ev sahipliği yapması için inşa edilirdi.

Yunan ve Roma medeniyetlerindeyse, kuşlar özgürlük, ilham ve zaferin sembolü kabul edilirdi. Kuş evleri genellikle bahçelerde ve parklarda süsleme amaçlı kullanılırlardı.

Tüm bu medeniyetlerde kuş evleri insanların doğa ile kurduğu yakın ilişkinin bir göstergesidir. Kuşlar özgürlük, ilahi güç ve ruhani yükseliş gibi kavramlarla ilişkilendirilir. Kuş evleri bu toplumların inanç sistemlerinin bir yansımasıdır; dönemin sanat ve mimari anlayışının bir ürünüdür. Farklı malzemeler, şekiller ve süslemeler

⁴ Bu başlık altındaki bilgiler Aygün Ülgen'in 1994 tarihli çalışmasından alınmış ve özetlenerek aktarılmıştır.

kullanılarak inşa edilen bu yapılar, estetik kaygılarla birlikte işlevsel bir amaca hizmet eder (Ülgen, 1994, s. 55-58).

1.2. İSLÂM DÜNYASI İLE BAĞLANTI

İslâmiyet öncesi dönemlerdeki bu zengin kuş evi kültürü İslam dünyasına da miras olarak geçmiştir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde inşa edilen kuş evleri hem bu geleneğin uzantısı olmuş hem de İslâm sanatının özgün motifleriyle zenginleştirilmişlerdir.

Eski Türklerde, insan ruhları genellikle “kuş” biçiminde düşünülmüştür. İnsanlara can vermeden önce bu ruhlar, gökte kuş olarak yaşarlar. İnsanlar ölünce de göğe uçarlar. İslamiyet’ten sonra dahi “*sunkar boldı-sungur kuşu oldu*”⁵ denilir. Ebu Müslim ölünce beyaz güvercin olup uçar. Dede Korkut’ta Deli Dumrul, kara kılıcını sıyırıp saldırınca, Azrail bile güvercin olup pencereden çıkıp gider. Kırgızların *Er Töştük* destanında bir yiğit, “*Bu yedi kuş benim ruhumdu, benim nefesimdi*” demiştir. Diğer taraftan, Orta Asya’da ruhlar, hayvan ve genellikle de kuş biçiminde düşünülmüştür. Şaman’ın gök yolculuğunda yardımcı ruhları, kuş ya da kanatlı hayvanlar olarak temsil edilmiştir (Avcioğlu, 1995, s. 345).

1.3. CUMHURİYET ÖNCESİ KUŞ EVLERİ

Cumhuriyet öncesi kuş evleri “**Selçuklu Dönemi**” ve “**Osmanlı Dönemi**” olarak iki ana başlık altında incelenmektedir.

1.3.1. SELÇUKLU DÖNEMİ

Selçuklu dönemi, sadece görkemli camileri, medreseleri ve saraylarıyla değil, aynı zamanda doğaya ve canlılara gösterilen saygının önemli bir örneği olan kuş evleriyle de dikkat çeker. Bu küçük, zarif yapılar, kuşlara barınak sağlayan sanat eserleri olmanın yanı sıra dönemin estetik anlayışını ve insan-doğa ilişkisini de (insanların

⁵ Avcioğlu “*sunkar boldı*” ifadesinin “*sungur oldu*”, yani “*sungur kuşu oldu*” anlamına geldiğini söylemek istemiştir.

doğaya olan saygısını ve merhametini) yansıttıkları için önemlidirler. Bu dönemde kuş evleri Anadolu'da yaygınlaşmış ve altın çağını yaşamışlardır.

Selçuklu toplumunda kuşlar, özgürlük, ruhani yükseliş ve ilahi bir bağlantının sembolü olarak kabul edilirdi. Kuş evleri ise bu inanışın mimari bir ifadesiydi. Kuş evlerinin genellikle camilerin, türbelerin ve diğer kutsal yapıların yakınına inşa edilmesi, insanların bu yapılarla olan manevi bağı güçlendirirdi.

Selçuklu kuş evleri genellikle taş, tuğla veya ahşap gibi doğal malzemelerden inşa edilirdi. Bu yapılar genellikle geometrik desenler, bitki motifleri ve bazen de hayvan figürleriyle süslenirdi. Selçuklu sanatında sıkça *çift başlı kartal* motifi kullanılmıştır. Bu süslemelerde çini ve kaligrafi gibi Selçuklu sanatının özgü unsurların yanı sıra İslâm sanatının da etkileri görülürdü. Kuş evleri, genellikle binaların dış duvarlarına veya çatılarına yapılırdı.

Görsel 8. Tokat, Ulucami, Selçuklu dönemi kuş evi. 12.yy
Görsel TRT Haber web sayfasından alınmıştır
<https://trthaberstatic.cdn.wp.trt.com.tr/resimler/892000/892798.jpg>

Selçuklu kuş evleri, boyut, şekil ve süslemeler açısından büyük bir çeşitlilik gösterir. Bu çeşitlilik, dönemin sanatçılarının yaratıcılığını ve özgünlüğünü ortaya koyar.

1.3.2. OSMANLI DÖNEMİ⁶

Osmanlı Dönemi'nde de kuş evleri yapılmaya devam edilmiştir. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren bu yapılar yaygınlaşmış ve cami avlularında, köprü kenarlarında ve parklarda sıklıkla görülmeye başlamıştır. Osmanlı kuş evleri, Selçuklu kuş evlerine göre daha süslü ve gösterişliydi.

Osmanlı döneminde hayvanlara özel bir önem verilmiştir: padişahlar saraylarda özel hayvanat bahçeleri yaptırmış ve her bir hayvan için ayrı bakıcı tahsis etmişlerdir. Bu dönemde Osmanlı halkı kuşlara olan sevgisini evlerinin sundurmalarına, çatılarına ve dış cephelerine yaptıkları kuş evleriyle ifade etmişlerdir.

Osmanlı dönemindeki kuş evleri yapıların dış cephelerinde karşımıza çıkar; ancak bunlar herhangi bir fayda sağlamak amacıyla yapılmamışlardır. Temel amaç kuşların barınması ve korunmasıdır. Diğer medeniyetlerdeyse kuş evleri daha çok tarım için gübre elde etmek ve avcılık gibi nedenlerle inşa edilirler.

Osmanlı döneminde kuş evlerinin yapımında genellikle iki farklı teknik kullanılmıştır:

1. Duvara oyularak oluşturulan kuş evleri genelde sade inşa edilmişlerdir. Daha sonraları kuşların daha rahat girip çıkabilmeleri, kar ve yağmurdan korunabilmeleri için saçaklar da eklenmiştir.
2. Duvara sonradan monte edilerek yapılan kuş evleri ise kimi zaman iki veya üç katlı olarak tasarlanmışlar, hatta bazıları minyatür saraylara, camilere, minarelere benzetilmişlerdir. Bu yapılar cumbalı olup çatı, kubbe veya tonoz ile taçlandırılmışlardır.

⁶ Bu başlık altındaki bilgiler Murat Özkan'ın Tarım ve Orman dergisindeki 2022 tarihli makalesinden alınmış ve özetlenerek aktarılmıştır. Bölüm sonunda Özkan'ın faydalandığı kaynaklar da belirtilmiştir.

Görsel 9. İstanbul, Beyoğlu, Taksim Maksemi, Osmanlı dönemi kuş evi. (1731-32)
Görsel *Kültür Envanteri* projesinin web sayfasından alınmıştır
https://cdn.kulturenvanteri.com/wp-content/uploads/2020/04/IMG_6356.jpg

Kuş evleri, üzerine inşa edildikleri ana binanın yapı malzemesi olan taş, tuğla veya ahşaptan yapılmaktaydılar. Küçük ölçekli ev veya köşk benzeri bir yapı gibi bağımsız tasarlanmış olanları ise tuğla, mermer ve benzeri malzemeye inşa edilirdi. Seçilen malzemeye bağlı olarak oyma, çatma, delik işi, kaplama, sıvama gibi teknikler uygulanarak yapılırlardı. Bir kuş evi, ustasının yeteneğini, becerisini, sanatının zarafetini ve işçilikte ulaştığı düzeyi gösterir; mimari özellikleri bakımındansa ince bir işçiliğin, sanatın ve zevkin bütünlüğünü yansıtırlardı.

Görsel 10. İstanbul, Üsküdar, Büyük Selimiye Camii, Osmanlı dönemi kuş evi. (1805)
Görsel *Kültür Envanteri* projesinin web sayfasından alınmıştır.
<https://cdn.kulturenvanteri.com/wp-content/uploads/2022/02/Bu%CC%88yu%CC%88k-Selimiye-Camii-Kus%CC%A7-Evi-1.jpg>

(Özkan, 14.06.2022)⁷

⁷ Özkan makalesinde faydalandığı kaynakları şöyle belirtmiştir:
(Bektaş, 2003) (Çolak, 2019) (Müderrisoğlu, 2009)

1.4. GÜNÜMÜZ KUŞ EVLERİ⁸

Geçmişten gelen kuş besleme ve kuş evi inşa etme geleneğini günümüzde de sürdürebilmek için çaba sarf edildiği görülmektedir; parklarda, bahçelerde ve bahçeli evlerde dekoratif amaçlı olarak kullanılmaktadırlar.

Görsel 11. Ankara, Çankaya, Tunalı Hilmi Caddesindeki bir kafede hasır kuş evi.
Fotoğraf 12.10.2024 tarihinde çekilmiştir.

Günümüzde genelde ahşap ve plastikten yapılan kuş evleri park ve bahçelere, bazı ormanlık alanlara yerleştirilmektedirler.

⁸ Bu başlık altındaki bilgiler Murat Özkan'ın Tarım ve Orman dergisindeki 2022 tarihli makalesinden alınmış ve özetlenerek aktarılmıştır. Bölüm sonunda Özkan'ın faydalandığı kaynaklar da belirtilmiştir.

Görsel 12. Ankara, Çankaya, Dikmen Vadisi Parkı'ndaki ahşap bir kuş evi.
Fotoğraf 12.10.2024 tarihinde çekilmiştir.

Doğal yaşam alanlarının tahrip olması ve iklim değişikliği gibi faktörler, birçok kuş türünün neslini yok etmekte ve bu tehdit devam etmektedir. Kuş evleri, özellikle küçük kuş türlerine korunaklı bir şekilde barınma imkanı sunarak popülasyonlarının korunmasına hatta artmasına katkıda bulunur.

Kuş evleri, yetişkinlerin ve özellikle çocukların doğa sevgisini, çevre bilincini geliştirmek için önemli bir araçtır. Kuşlar, doğal ortama yerleştirilen kuş evlerine muhtemelen bir süre sonra yuvalanmaya başlayacaklar, bu faaliyetin gözlenmesi ise insanların doğa ile olan bağlarını güçlendirecektir.

Günümüz kuş evleri genellikle geçmiş dönemlerde rastlandığı gibi detaylı ve ince bir işçiliğe sahip değildir; daha çok ahşap, plastik, metal ve geri dönüştürülmüş malzemelerden yapılmışlardır. Kuş evinin malzemesi, yuva yapan kuş türü için önemlidir. Örneğin, çürük odun yiyen kuşlar, çürüyen ahşaptan yapılmış bir kuş evini tercih edebilirken, sinek kuşları plastik veya metalden yapılmış olanları tercih edebilir (Özkan, 14.06.2022)⁹

⁹ Özkan makalesinde faydalandığı kaynakları şöyle belirtmiştir:
(Bektaş, 2003) (Çolak, 2019) (Müderrişoğlu, 2009)

1.5. TÜRK SERAMİK SANATÇILARININ KUŞ EVİ ÇALIŞMALARI

Seramik sanatında kuş evi çalışmaları yapan pek çok seramik sanatçısı bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminin ilk Türk seramik sanatçısı olan Füreya Koral ile başlayan kuş evi yapımı Cihat Burak, Deniz Onur Erman, Candan Dizdar Terviel gibi seramik sanatçıları ile devam etmiştir.

Füreya Koral'ın eserlerinde doğadan ve Türk folklorundan ilham aldığı bilinmektedir. Kuşlar, doğanın bir parçası olarak sıklıkla sanatçının seramik eserlerinde yer almış ve estetik anlayışını yansıtmıştır. Kuş figürleri, genellikle zarif ve stilize edilmiş bir biçimde tasvir edilmiştir.

Görsel 13-a. Füreya Koral. Kuş Evi.
1979, Seramik, 10x10x10 cm.

Görsel, Milliyet Sanat Habercilik web sayfasından alınmıştır.

https://i.milliyet.com.tr/MilliyetSanatHaberlci/2017/11/21/fft251_mf25859940.Jpeg

11.10.2024

Görsel 13-b. Füreya Koral anısına düzenlenen Seramik Kuş Evleri Sergisinden bir kare. Eserler 2019 yılında Malatya Kent Müzesine bağışlanmıştır. Görsel, Akşam gazetesi web sayfasından alınmıştır.

https://img3.aksam.com.tr/imgsdisk/2018/11/17/171120180036141453231_2.jpg

11.10.2024

Görsel 14. Cihat Burak. Kuş Evi.

1980-81, Seramik, 40 cm.

Görsel, Artam müzayede sayfasından alınmıştır.

<https://img.artam.com/storage/images/auctions/340/26870/28896/cihat-burak-1915-1994-kus-evi.jpg>

11.10.2024

Görsel 15. Deniz Onur Erman. Kırmızı Çatılı Kuş Evi.
2014, Seramik, 30 cm.

Görsel, Galeri Soyut'un web sayfasından alınmıştır.

<https://www.galerisoyut.com.tr/wp-content/gallery/gunbegun-2014/gbg1409-28.jpg>

11.10.2024

Görsel 16. Candan Dizdar Terviel. Kuş evi çalışması.

2023, Seramik, şamotlu kil, elde şekillendirme, transfer dekor, 1040°, 25 cm.

Görsel, sanatçının fotoğraf albümünden alınmıştır.

11.10.2024

1.5.1. MENEMEN BELEDİYESİ KUŞ EVİ YARIŞMASINDAN (2023) ÖRNEKLER

Menemen Belediyesi Yıldız Şima'nın önerileri ve katkılarıyla 2. Uluslararası Çömlek Festivali kapsamında geleneksel Anadolu mimarisinin önemli bir unsuru olan kuş evlerine dikkat çekmek amacıyla Seramik Kuş Evi Yarışması düzenledi. Bu yarışma aynı zamanda, çömlekçiliğin merkezi olan Menemen bölgesine, sanatçıların Seramik Kuş Evi tasarımlarıyla kalıcı bir Kuş Evi Müzesi oluşturmayı da hedeflemiştir. Menemen'de gerçekleştirilen bu yarışmadan kısa bir süre sonra Aralık 2023'de aramızdan ayrılan Yıldız Şima'nın son büyük projesi bu yarışma ve Menemen Çömlekçiliğine katkıları olmuştur. Yarışma, seramik sanatını geliştirmek, genç sanatçıları seramik alanında teşvik etmek ve kalıcı bir müze oluşturma projesiyle Menemen'e ekonomik ve kültürel anlamda katkıda bulunmayı da amaçlamaktadır (Güngör, 2023, s. 90).

Görsel 17-a. Menemen Belediyesi Seramik Kuş Evi Yarışması 1. Ödülü – Samet Alış Görsel, Türkiye Seramik Federasyonunun çıkardığı Bilim Sanat ve Endüstri Dergisinden alınmıştır. https://static.wixstatic.com/media/406c3b_2a3b2d9e815549bfaf49fb64febadfb1~mv2.jpg/v1/fill/w_568,h_522,fp_0.50_0.50,q_90/406c3b_2a3b2d9e815549bfaf49fb64febadfb1~mv2.webp

Görsel 17-b. Menemen Belediyesi Seramik Kuş Evi Yarışması 2. Ödülü – Çiğdem Eroğlu
Görsel, Türkiye Seramik Federasyonunun çıkardığı Bilim Sanat ve Endüstri Dergisinden alınmıştır.
https://static.wixstatic.com/media/406c3b_43d77a15350d49b59c7f7c95583e4c4c~mv2.jpg/v1/fill/w_568,h_756,fp_0.50_0.50,q_90/406c3b_43d77a15350d49b59c7f7c95583e4c4c~mv2.webp

Görsel 17-c. Menemen Belediyesi Seramik Kuş Evi Yarışması 3. Ödülü – Sercan Filiz
Görsel, Türkiye Seramik Federasyonunun çıkardığı Bilim Sanat ve Endüstri Dergisinden alınmıştır.
https://static.wixstatic.com/media/406c3b_572603f12a1b420aa7d8974b1cc0d3d5~mv2.jpg/v1/fill/w_568,h_732,fp_0.50_0.50,q_90/406c3b_572603f12a1b420aa7d8974b1cc0d3d5~mv2.webp

2. BÖLÜM: SERAMİK KUŞ EVİ UYGULAMALARI

Kuş evleri her coğrafyada Seramik sanatında, hem işlevsel hem dekoratif özellikleriyle yaygın bir yere sahiptirler.

Bu konu yüksek lisans programında 1990 yılında ele alınmış, özellikle Türk Mimarisinde kuş evlerinin nasıl olduğu incelenmiştir. Aradan geçen uzun yıllar sonucunda aynı program ve seramik sanatında kuş evleri konusu yeniden ele alındığında içinde yaşadığımız coğrafya ve günümüz koşullarında kuş evleri yepyeni bir bakış açısıyla artistik olarak bu tez kapsamında yorumlanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü atölyelerinde uzun soluklu uygulamalarla kuş evi, kuş yemliği, kuş suluğu gibi seramik ve karışık malzemenin kullanıldığı çok sayıda uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar elle şekillendirilip, rötuşlanmış 1040 C° de hazır sırlar kullanılarak renklendirilmiş ve elektrikli fırında seramik bölümünde pişirmeleri yapılmıştır.

Görsel 18-a. Çalışırken-1: Bisküvi Çalışması
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 03.04.2024'te çekilmiştir.

Görsel 18-b. Pişmemiş Bisküvi Ürünler-1
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 06.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 18-c. Pişmemiş Bisküvi Ürünler-2
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 06.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 18-d. 900°de Pişirilmiş Bisküvi Ürünler
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 08.07.2024'te çekilmiştir.

Görsel 19-a. Çalışırken-2: Sırlama Çalışması
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 19-b. Çalışırken-3: Sırlama Çalışması
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 19-c. Sırlı Ürünler (Sır Pişirmesi Uygulanmamış)
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 19-d. 1050°'de Pişirilmiş Sırlı Ürünler
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 19.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 19-e. Sırlı Ürünler (Sır Pişirmesi Uygulanmamış)
Yer: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Atölyesi
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 21. Yüksek Lisans Tez Savunmasından bir görüntü,
Yer: Hacettepe Üniversitesi Seramik Bölümü Avlusu
Görsel, bu çalışmanın yazarının fotoğraf albümünden alınmıştır.
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

2.1. SERAMİK MALZEMENİN SEÇİLME NEDENLERİ

Günümüzde kuş evlerinin üretiminde seramik, ahşap, hasır, plastik gibi farklı malzemeler kullanılmaktadır; ancak bunca farklı malzeme seçeneği arasında seramik, dekoratif, estetik ve işlevsel olması nedeniyle öne çıkmaktadır.

Seramik kuş evleri zorlu (sıcak, soğuk, yağmur, kar...) hava koşullarına dayanıklı olmaları nedeniyle sağlam ve uzun ömürlüdürler. Seramik, kolay şekil verilebilen ve su geçirmeyen bir malzeme olmasının yanı sıra doğaya uyumlu olması nedeniyle de tercih edilir. Kolay şekil verilebilen ve çeşitli renklerde üretilen bu plastik malzeme kuş evi üreticisine çok çeşitli tasarım imkanları sunmaktadır.

Seramik malzemeden üretilen kuş evleri, kuşlara da güvenli ve rahat bir yuvalama imkanı sunar. Seramik kuş evlerinin avantajlarından biri de kolay temizlenebilir olmalarıdır; bu özellik kuş hastalıklarının yayılmasını önlemeye de katkı sağlar.

2.2. ELE ALINAN KUŞ TÜRLERİ

Bir kuş evi her kuş türü için uygun olmayabilir. Farklı kuş türleri farklı boyutlarda yuvalar yaparlar. Bu nedenle kuş türüne özel farklı boyutlarda ve ergonomide tasarımlar yapılmalıdır. Giriş deliği, kuş türüne uygun büyüklükte olmalıdır. Delik çok büyükse, yırtıcılar yuvalara girebilir. Delik çok küçükse, kuşlar yuvaya giremeyebilir. Kuş evi, yırtıcılardan korunaklı ve güneş ışığı alan bir yere yerleştirilmelidir. Ayrıca, evin giriş deliğinin kediler ve diğer yırtıcılar için yeterince küçük olduğundan emin olunmalıdır.

Uygulama çalışmasında tüm bunlar göz önüne alınarak ve şehir içindeki park, bahçe ve balkonlar düşünülerek dört kuş türü için kuş evleri tasarlanmıştır.

Ele alınan kuş türleri baştankara, çalığıkuşu, terzikuşu ve kırlangıçtır.

2.2.1. BAŞTANKARA (PARUS)

Görsel 22. Baştankara.

<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/turkiyenin-mavi-bastankarasi>

21.07.2024

Baştankaralar, Türkiye'de oldukça yaygın görülen ötücü kuşlar takımının baştankara familyasının renkli ve küçük kuşlarıdır.

Baştankaraların vücut uzunlukları 12 santimetreye kadar ulaşabilir; kanat açıklıkları ise 15-25 santimetre arasındadır. Canlı ve parlak renklere sahiptirler. En yaygın renkler mavi, sarı, yeşil, siyah ve beyazdır. Tüy renkleri cinsiyete göre değişiklik gösterebilir. Sivri ve konik gagaları vardır.; bu gagalar tohum, böcek, meyve gibi küçük besinleri yemek için idealdir. Tiz ötüşleri vardır. Baştankaralar yarasalar gibi baş aşağı sarkabilirler.

Ormanlık alanlar, parklar, bahçeler ve tarım arazilerinde bulunan ağaç oyuklarına yuva kururlar.

Bazı Baştankaralar kış aylarında daha sıcak bölgelere göç ederler.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde baştankaralar için tasarlanmış kuş evleri, suluklar ve yemlikler yer almaktadır; bu tasarımlar şehir içindeki park ve bahçelerde, müstakil evlerin bahçelerinde, balkonlarda kullanılabilir.

BAŞTANKARA YUVA UYGULAMALARI

Görsel 22-a1. Baştankara yuva uygulaması (Bisküvi)
Ölçüler: 11cm - 11cm - 3cm;
İki ürün şamotlu kil, iki ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraflar 10.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-a2. Başankara yuva uygulaması (Mat Sır)
Fotoğraflar 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-a3. Baştanka yuva uygulaması (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-b1. Baştanka yemlik uygulaması (Bisküvi)
Ölçüler: 12cm - 12cm - 3cm;
Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraflar 10.05.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-b2. Baştanka yemlik uygulaması (Mat Sır)
Fotoğraflar 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-b3. Baştanka yemlik uygulaması (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-c1. Baştanka suluk uygulaması (Bisküvi)
Ölçüler: 20cm - 20cm - 4cm;
Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraflar 10.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-c2. Baştanka suluk uygulaması (Mat Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 22-c3. Baştanka suluk uygulaması (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

2.2.2. ÇALIKUŞU (REGULİDAE)

Görsel 23. Çalıkuşu

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87al%C4%B1_ku%C5%9Fu

21.07.2024

Çalıkuşugiller (Regulidae) familyasını oluşturan kuşların ülkemizdeki en yaygın türü *çalıkuşu* adıyla anılır. Boyları 9 ila 15.5 santimetre arasında olabilir. Erkek kuşlarda rengârenk bir taç yaması vardır. Ormanlık alanların, park ve bahçelerin çalılık kısımlarında yaşarlar.

Besinlerinin büyük kısmı böceklerden oluşur. Ayrıca tohum, meyve yerler.

Bazı türler göçmendir; bazı türler ise yıl boyunca aynı bölgede kalırlar.

Çalıkuşuları, böcek popülasyonunu kontrol etmeye yardımcı kuşlar olarak kabul edilirler. Ayrıca tohumları yayarak bitkilerin çoğalmasına da katkıda bulunurlar.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde çalıkuşuları için tasarlanmış kuş evleri, suluklar ve yemlikler yer almaktadır; bu tasarımlar şehir içindeki park ve bahçelerde, müstakil evlerin bahçelerinde, balkonlarda kullanılabilir.

ÇALIKUŞU YUVA VE YEMLİK UYGULAMALARI

Görsel 23-a1. Çalikuşu yuva uygulaması-1 (Bisküvi)

Ölçüler: 9cm - 9cm - 14cm

8cm - 8cm - 12cm

8cm - 8cm - 10cm

Ürünler şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.

Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.

Yaprak deseni için ıhlamur ahşap kalıp kullanıldı.

Fotoğraf 12.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-a2. Çalığışu yuva uygulaması-1 (Mat Sır)
Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-a3. Çalıkuşu yuva uygulaması-1 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-b1. Çalikuşu yuva uygulaması-2 (Bisküvi)
Ölçüler: 18cm - 18cm - 10cm; Ürün şamotlu kilden yapılmıştır.
Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 13.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-b2. Çalikuşu yuva uygulaması-2 (Mat Sır)
Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-b3. Çalığışu yuva uygulaması-2 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-c1. Çalığışu yuva uygulaması-3 (Bisküvi)
Ölçüler: 18cm - 18cm - 13cm; Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 13.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-c2. Çalikuşu yuva uygulaması-3 (Mat Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-c3. Çalikuşu yuva uygulaması-3 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-d1. Çalıkuşu yemlik uygulaması (Bisküvi)
Ölçüler: 14cm - 14cm - 6cm; Ürün şamotlu kilden yapılmıştır.
Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.
Yaprak deseni için ıhlamur ahşap kalıp kullanıldı.
Fotoğraf 12.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-d2. Çalıkuşu yemlik uygulaması (Mat sır)
Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 23-d3. Çalıkuşu yemlik uygulaması (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

2.2.3. TERZİKÜŞÜ (ORTHOTOMUS)

Görsel 24. Terzikuşu

<https://genccaqlayan.com/2023/05/terzi-kusu/>

21.07.2024

Terzikuşu, Cisticolidae familyasına ait küçük ötücü kuşların halk arasında bilinen yaygın adıdır.

Terzi kuşları isimleriyle müsemmadırlar: yuvalarını, adeta bir terzi gibi, doğada buldukları iplik benzeri liflerle yaprakları birbirine dikerek yaparlar.

Terzi kuşu, 10-15 santimetre boyunda ve 15-25 santimetre kanat açıklığında olabilir.

Genellikle yeşil, kahverengi ve sarı tonlarında tüyleri vardır. Erkeklerin bazılarının başlarında (tıpkı çalikuşunda olduğu gibi) renkli bir taç yaması bulunur. Uzun ve sivri kuyrukları, ince ve sivri gagaları vardır.

Ormanlık alanlar, çalılıklar, parklar ve bahçeler gibi alanlarda yaşarlar.

Böcekçildirler ve besinlerinin büyük kısmını böceklerden oluşur. Ayrıca tohum ve meyve de yerler.

Bazı türler göçmendir, bazı türler ise yıl boyunca aynı bölgede kalırlar.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde terzi kuşları için tasarlanmış kuş evleri, suluklar ve yemlikler yer almaktadır; bu tasarımlar şehir içindeki park ve bahçelerde, müstakil evlerin bahçelerinde, balkonlarda kullanılabilir.

TERZİKÜŞÜ YUVA UYGULAMALARI

Görsel 24-a1. Terzikuşu yuva uygulaması-1 (Bisküvi)
Ölçüler: 15cm - 19cm; Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 12.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-a2. Terzikuşu yuva uygulaması-1 (Mat Sır)
Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-a3. Terzikuşu yuva uygulaması-1 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-b1. Terzikuşu yuva uygulaması-2 (Bisküvi)
Ölçüler: 15cm - 19cm; Ürün şamotlu kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-b2. Terzikuşu yuva uygulaması-2 (Mat Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-b3. Terzikuşu yuva uygulaması-2 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

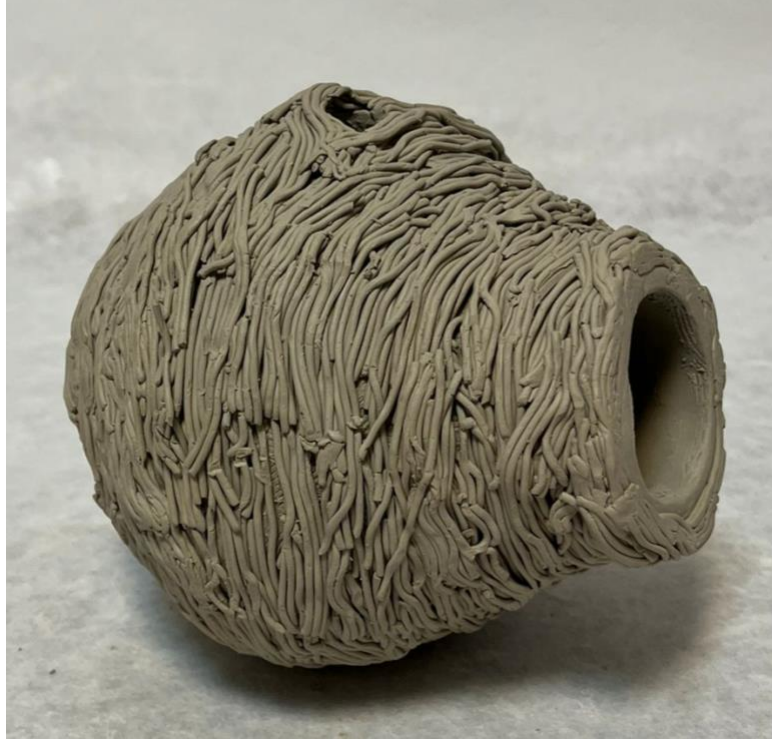
Görsel 24-c1. Terzikuşu yuva uygulaması-3 (Bisküvi)
Ölçüler: 16cm -16cm - 26cm; Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.
Ürünün dış dokusu çamuru sarımsak eziciden geçirerek elde edilmiştir.
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-c2. Terzikuşu yuva uygulaması-3 (Mat Sır Üstü Şeffaf Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-c3. Terzikuşu yuva uygulaması-3 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-d1. Terzikuşu yuva uygulaması-4 (Bisküvi)
Ölçüler: 14cm -14cm - 14cm; Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.
Ürünün dış dokusu çamuru sarımsak eziciden geçirerek elde edilmiştir.
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-d2. Terzikuşu yuva uygulaması-4 (Mat Sır Üstü Şeffaf Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-d3. Terzikuşu yuva uygulaması-4 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-e1. Terzikuşu yuva uygulaması-5 (Bisküvi)
Ölçüler: 14cm -14cm - 14cm; Ürün şamotsuz beyaz kildten yapılmıştır.
Sucuk yöntemi ile elle şekillendirme.
Ürünün dış dokusu çamuru sarımsak eziciden geçirerek elde edilmiştir.
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-e2. Terzikuşu yuva uygulaması-5 (Mat Sır Üstü Şeffaf Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-e3. Terzikuşu yuva uygulaması-5 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-f1. 24-c, 24-d ve 24-e ürünlerinin esin kaynağı
<https://muhabbetkusu77.wordpress.com/kutuphane/mimarimiz-ve-kuslar/>

Görsel 24-f2. 24-c, 24-d ve 24-e ürünlerinin yapımında kullanılan sarımsak sıkacağı
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-g1. Terzikuşu suluk uygulaması (Bisküvi)
Ölçüler: 21cm -21cm - 4cm; Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-g2. Terzikuşu suluk uygulaması (Mat Sır)
Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 24-g3. Terzikuşu suluk uygulaması (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

2.2.4. KIRLANGIÇ

Görsel 25. Kırlangıç

<https://i0.wp.com/yshaber.com/wp-content/uploads/2022/10/kirlangic.jpg?resize=742%2C445&ssl=1>

21.07.2024

Kırlangıçgiller (Hirundinidae) familyasını oluşturan kuşların ülkemizdeki en yaygın türü *kırlangıç* adıyla anılır (<https://i0.wp.com/yshaber.com/wp-content/uploads/2022/10/kirlangic.jpg?resize=742%2C445&ssl=1>).

Kırlangıçlar, kutuplar hariç dünyanın her tarafında yaşayabilen, küçük, ötücü kuşlardır. Dağ kırlangıcına *ebabil* denir.

Boyları 10–23 santimetre arasında değişir. Çoğunun karnı beyaz; baş, kuyruk ve kanatları siyah; alın ve gerdan bölgeleri kahverengi parlak tüylüdür. Kısa ayakları ve sivri tırnakları sayesinde düz ve yassı zeminlere rahatça tutunurlar.

Binaların çatı altlarına, saçaklarına ve pencere oyuklarına çamur ve kilden çanak şeklinde sağlam yuvalar yaparlar. Erkek kırlangıç getirdiği çamuru tükürüğüyle harç haline getirir; dişi kırlangıç da bu çamuru saman ve otlarla birleştirerek sekiz gün içinde sağlam bir yuva haline getirir. Yuvalarını yaparken, geniş ve yassı gagalarını adeta bir mala gibi kullanıp çamuru sıvarlar. Eni yaklaşık 20 santimetre, derinliği ise

10 santimetre kadar olup içi tüy ve kıllarla döşeli bu yuvaların çoğu ancak bir kırlangıcın girebileceği büyüklüktedir. Yuvalarını gruplar halinde mağara, kayalık ve ağaçlara yapan türler de vardır.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde kırlangıçlar için tasarlanmış kuş evleri, suluklar ve yemlikler yer almaktadır; bu tasarımlar şehir içindeki park ve bahçelerde, müstakil evlerin bahçelerinde, balkonlarda kullanılabilir.

KIRLANGIÇ YUVA UYGULAMALARI

Görsel 25-a1. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Bisküvi)
Ölçüler: 17cm - 9cm - 8cm; Ürün şamotlu kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 12.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 25-a2. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Mat Sır)
Sonradan eklenen öndeki ürünün ölçüleri: 14cm – 14cm - 10cm

Fotoğraf 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 25-a3. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Mat Sır Üstü Şeffaf Sır)
Fotoğraflar 15.08.2024'te çekilmiştir.

Görsel 25-a4. Kırlangıç yuva uygulaması-1 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraflar 11.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 25-b1. Kırılmalıç yuva uygulaması-2 (Bisküvi)

Ölçüler: 14cm - 14cm - 10cm
12cm - 12cm - 12cm

Ürün şamotsuz beyaz kilden yapılmıştır.
Plaka yöntemi ile elle şekillendirme.
Fotoğraf 12.06.2024'te çekilmiştir.

Görsel 25-b2. Kırılmalıç yuva uygulaması-2 (Mat Sır Üstü Şeffaf Sır)

Fotoğraf 19.09.2024'te çekilmiştir.

Görsel 25-b3. Kırlangıç yuva uygulaması-2 (Pişmiş Son Ürün)
Fotoğraf 23.09.2024'te çekilmiştir.

SONUÇ

Sonuç olarak, kuş evleri, insanlık tarihindeki farklı medeniyetlerin ortak bir mirasıdır. Bu yapılar, sadece kuşlara barınak sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda o toplumların inanç sistemleri, sanat anlayışları ve doğa ile ilişkileri hakkında da önemli bilgiler sunar.

Kuş evleri 20.yy'da işlevsel ve estetik olarak da gelişim göstermişlerdir. İnsan yapımı kuş evleri insan-kuş ilişkisini temsil eder, mekâna ve maddi kültüre uyan yeni eğilimlere, anlayışlara ve bu anlayışlara göre değişen alışkanlıklara büyük katkıda bulunurlar. Çağımızda kentler, çok sayıda kamusal kapalı ve açık mekanlardan oluşmaktadırlar. Açık mekânlar kent insanı için nefes alınan önemli yerlerdir. Bahçeler ve parklar düzenlenirken kullanılan mekân politikaları, ziyaretçilerine doğa-kültür kimliğini sorguladır. Bu tür mekânlar özellikle günümüzde içlerinde barındırdıkları kuş evleriyle açık hava müzeleri gibidirler. Çok sayıda ve farklı malzemelerle tasarlanmış, insan eliyle üretilmiş kuş evleri bulunmaktadır. Malzeme olarak kil, ürün olarak da kilden üretilen kuş evleri bu çalışmada ana unsur olarak ele alınmıştır. Seramikten yapılan kuş evleri, seramik sanatı içinde ayrı bir başlık olarak ele alınırlar. Malzemenin doğa ile uyumu, tasarım açısından çeşitliliği ve özgün yorumlamalara olanak sağlaması ile seramik kuş evleri, bu çalışmada sadece dört kuş türü ile sınırlandırılmıştır: Anadolu'nun kentlerindeki park ve bahçelerde sıkça rastlanan bu kuş türleri baştankara, çalığıkuşu, terzi kuşu ve kırlangıçtır.

Eskiden kalma kuş evleri günümüzde bakımsızlık, elverişsiz çevre koşulları, biriken gübrelerin temizlenmemesi, su giderlerinin tıkanması gibi nedenlerle zaman içinde çatlama, kırılma ve dökülmeler sonucu kullanılamaz hale gelmişlerdir. Bunun önüne geçmek için bozulma nedenlerine uygun çözümler üretilmeli ve yeni inşa edilenler ise buldukları ortama uygun yapı malzemeleri kullanılarak tasarlanmalıdırlar.

Tez yazarı bu çalışmayı her ne kadar 34 yıl önce tasarlamış olsa da, geçen süre içinde konu çekiciliğinden bir şey kaybetmemiştir; bu nedenle de konu günümüz koşulları açısından incelenmiş ve sonuçlandırılmıştır. Doğanın ve insanın yakın bir parçası olan kuşlar, yaşam alanlarımızı paylaşmaya ve doğanın dengesini sağlamakla ilgili çok önemli rollerini sürdürmeye devam etmektedirler. Seramik sanatı açısından insan var olduğu sürece kuşlar hakkında yapılacak çalışmaların

sanatın tüm alanlarında da var olacağı öngörülebilir. İnsan ve kuşlar arasındaki bağın sanat yoluyla vücut bulmasının devam etmesi dileğiyle...

KAYNAKÇA¹⁰

Aksel, Malik. (İst. 1968). *Eski İstanbul'da Kuş Evleri ve Kuşlar*. Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi, Cilt:XI / Sayı:225, s. 4722.

Avcioğlu, Doğan. (1995). *Türklerin Tarihi* (I. Cilt). İstanbul: Tekin Yayınevi.

Bektaş, C. (2003). *Kuş Evleri (Bird - Houses)*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Çolak, İ. (2019). "Osmanlı Zamanının Mutlu Hayvanları", *Zafer Dergisi - Bilim Araştırma Kültür Sanat Dergisi*, Şubat, Sayı 506

Erman, Deniz Onur. (2009). *Seramik Sanatında Kuş Figürü Üzerine Kişisel Uygulamalar*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Raporu). Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. Ankara.

Göksoy, Hasan Ali. (1976). *Osmanlılarda Kuş Sevgisi, Kuş Evleri*. İlgı Dergisi, yıl 10, sayı 24, s.13-15.

Güngör, M. Candan. (2023). *Menemen'e Kuş Evleri Müzesi Kurulacak*. Türkiye Seramik Federasyonunun (TSF) çıkardığı Bilim Sanat ve Endüstri Dergisi, s. 90-91.

Hoşgör, Kubilay. (2022). *ESTETİK (Felsefe)*. TÜBİTAK Sosyal Bilimler Ansiklopedisi 1. Cilt, s. 456-457.

Maierbrugger, Arno. (2013). *Vietnam seeks investors for edible bird's nest industry*.

Merey, Lemi. (İst. 1968). *Eski İstanbul'da Kuş Evleri ve Kuşlar*. Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi, Cilt:XI / Sayı:225, s. 606.

Montagu, Mary Wortley. (1973). *Türkiye'den Mektuplar 1717-1718* (Aysel Kurutoğlu, Çev.) İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

¹⁰ Yukarıda belirtilen "alıntı kaynaklarının" yanı sıra, bu tez çalışmasını ortaya çıkarmak için şu kaynaklardan da okumalar yapılmıştır:

- Trakus: Türkiye'nin Kuşları. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kuşların Felsefesi. Domingo Yayınları.
- Kuşların Şarkısı. Orenda Yayınevi.
- İstanbul'un 100 Kuş Evi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul'undan Kuş Evleri. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kuş Evleri. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Müderrişoğlu, F. (2009). "Kuşevleri", Şefkat Estetiği Kuşevleri, ed. Mehmet Aycı, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları

Özkan, Murat. (14.06.2022) Tarım ve Orman Dergisi, Mayıs-Haziran 2022 / Özel Haber.

Ülgen, Aygün. (1994). *Kuş Evleri*, Tarih ve Medeniyet, İstanbul, sayı 7, s. 55-58.

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim. Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾

Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

18/10/2024

ESRA NİHAL SUNGUR

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

1. Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
2. Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
3. Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

18/10/2024

ESRA NİHAL SUNGUR

YÜKSEK LİSANS SANAT ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

SERAMİK SANATINDA KUŞ EVLERİ

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
18.10.2024	88	7991	23.09.2024	%6	2489217244

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (18/10/2024)

ESRA NİHAL SUNGUR

Öğrenci No.:N22125096

Anasanat Dalı:SERAMİK

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X	-----	-----	-----

DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR.

(Prof.Dr.Candan Terviel)

MASTER'S ART WORK REPORT ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

BIRDHOUSES IN TURKISH ARCHITECTURE

The whole art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index(%)	Submission ID
18.10.2024	88	7991	23.09.2024	%6	2489217244

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (18/10/2024)

ESRA NİHAL SUNGUR

Student No.: N22125096
Department: CERAMİCS
Program/Degree:

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X	-----	-----	-----

SUPERVISOR APPROVAL
APPROVED
(Prof. Dr. Candan Terviel)

